

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sol Triplex In Eodem Universo

Hermann, Amand

Sultzbaci, 1676

Secunda. Quotuplex sit Causarum Genus?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-95850](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-95850)

correlationem, ergo relatio non potest esse aliquid medians. Probatur minor: quia in illo signo priori esset relatio, & tamen non esset terminus, ad quem referretur, nec sibi haberet correlationem, quæ debet esse in termino, qui pro illo priori nondum esset, ergo non posset terminari ad ipsum, cum nondum sit, nec consequenter erit correlatio; per quod patet ad illud, quod aliqui dicunt relationes inesse quieto & permanenti tantum exigere, ut extrema sint, non verò in esse successivo, ut sunt actio, unio &c. quia est de essentia relationis ut sic, ut sit ad aliud, & ut simul naturam sint.

XII.

Dices: Relationem posse adhuc terminari ad effectum non productum, sed quem actu producit. Sed Contra, vel effectus etiam in fieri sequitur causationem ipsam, vel præcedit, si hoc posterius, ergo debet terminari ad effectum jam productum; si verò primum dicitur, tunc sequitur, quòd in aliquo priori sit causatio, in quo non est effectus, ad quem tunc non poterit terminari, cum nondum sit, & consequenter si præcedit, terminabitur ad aliquem terminum, qui nondum est.

Probatur ultima pars, tum, quia causa, ut formaliter causa, est concretum relativum respiciens pro termino effectum: Tum, quia Deus dicitur causa formaliter rerum omnium ad extra per terminationem essentialis dependentiæ rerum omnium ad ipsum, ex eo, quòd sit incapax relationis mutue, ergo in causis creatis relationum capacibus causalitas formalitè consistere debet in relatione subiecta in causa, & terminata ad effectum. Sed in contra

XIII.

Argumentum in contrarium.

Arguitur: Omnis via, per quam aliquid acquiritur, debet esse prior & mediare, antequam sit illud, ad quod est via, sed causalitas est via, quæ mediante acquiritur effectus, ergo causalitas non poterit esse quid posterius sequens effectum. Probatur minor ex Scoto q. ult. prologi. §. *Contra istud*, ubi dicit, voluntatem elicere praxim mediâ elictione, ergo. R. dist. mi. causalitas est via, quæ mediante acquiritur effectus, causalitas fundamentalitè sumpta, concedo mi. formalitè sumpta, nego mi. Itaque causalitas fundamentalitè sumpta dicitur prior suo effectui, sicut albedo dicitur prior esse relatione, nam secundum eundem Doctorem via est duplex, una quo, altera per quam, prior sequitur, posterior præcedit.

Instatur: Omnis ratio fundandi relationem debet esse prior suæ relatione, sed causalitas est ratio fundandi relationem inter causam & effectum, ergo debet esse prior, quam sit relatio cause ad effectum: probatur mi: quia secundum Aristotelem 5. Met. 20. relationes secundi modi fundantur super actionem, seu causalitatem, quæ actio, licet sit causæ efficientis, est tamen eadem ratio de ipsa, ac de alia causalitate. R. negando mi. licet enim dicitur referri causa ad effectum, quia in ipsum influat, non intelligitur tamen influxus formalis, sed fundamentalis; unde nego ejusdem minoris probationem, quia relationes secundi modi non fundantur super actionem & passionem,

sed super potentiam activam & passivam, dicuntur tamen fundari super actiones, quia actiones & passionis concurrunt veluti dispositiones & conditiones necessario requisitæ.

Urgetur: In omni instanti, quo causa causat, debet habere causalitatem formalem, sed pro primo instanti naturæ, ante effectum non potest haberi relatio, ergo causalitas non consistit in relatione: probatur major, quia alioquin sequeretur, quòd causa causaret sine novo superaddito. R. dist. ma. pro omni instanti temporis, concedo ma. pro omni instanti, seu signo naturæ, nego ma. ad ejus probico, etiam in ipso signo naturæ posse notari aliquid superadditum, seu aliquam variationem causæ, quia ubi in toto tempore consistit in potentia remota, ad hunc effectum, propter absentiam passivi, in eo signo dicitur esse in potentia proxima, & veluti proximè determinata ad hunc effectum, in quantum jam habet omnia requisita ad causandum, & sic etiam in illo signo naturæ potest habere aliquid superadditum, quàmvis non ipsam causalitatem formalem.

QUÆSTIO II.

Quotplex sit causarum Genus?

Extiterunt olim nonnulli Platonici, qui nullum aliud causarum genus, præter efficientis admiserunt, cujus opinionis etiam nunc putarunt quidam fuisse Divum Augustinum, verumtamen perperam, nam pluribus in locis clarè docet, dari causas, unde ex quo, & quare aliquid fiat, quæ nihil aliud denotant, quàm causam materialem, formalem, & finalem, unde etiam in hac questione queritur, an causa ut sic bene dividatur in quatuor vulgata causarum genera, materialem nempe, formalem, efficientem & finalem, ad quod utpote cum sit res facilis & trita, resolutivè

Dico: *Bene & adæquate dividitur causa, ut sic in mox præallegata quatuor genera. Est Doctorem hic q. 7. & communis.* Antequam in forma probem, suppono quòd omnia composita non habentur ex nihilo, aliàs creatura posset creare; ergo debent fieri ex præexistente materia, seu subiecto, quod non potest esse aliquid compositum, alioquin esset compositum, antequam fieret; ergo datur aliqua causa materialis. Deinde nullum compositum sublunare est Physicè simplex, & materia nullum habet actum Physicum formalem; ergo datur aliquid, quod æquat materiam, & intrinsecè constituit compositum, quod est causa formalis: Tertiò: Nihil seipsum efficit; ergo debet ab aliquo alio fieri & esse aliud, quod illud faciat, sed hoc dicitur causa efficiens. Denique omnia agentia, intellectuاليا quam maxime non agunt temerè, inordinate, sed ex causa; ergo debent finem aliquem habere, & consequenter datur causa finalis, quo supposito.

Sic probo Conclusionem:

Tot sunt genera causarum, quot sunt diversifluxus in quodlibet compositum generatum, sed isti influxus sunt quatuor; ergo etiam sunt quatuor.

quatuor causarum genera: probatur mi. ex supposito facto & præmisso, & etiam ulterius, quidquid influit, aut influit extrinsecè, aut intrinsecè, si hoc, vel per modum subjecti, vel per modum formæ, seu per modum actûs & potentia, primum est causa materialis, alterum est causa formalis, quæ sunt duæ causæ: Iterum si extrinsecè, vel influit realitèr, vel metaphoricè alliciendo ad sui productionem, si hoc, est finalis, si primum, est causa efficiens; ergò benè dividitur causa, ut sic in quatuor allegata membra: probatur hæc consequentia, quia non est alia assignabilis, quæ non haberet rationem aliquam ex illis, ergò: probatur ant. si esset aliqua, maximè instrumentum, Idea, exemplar & objectum, sed hæc ad priores reducuntur, ergò: probatur mi. tum ex dicendis, tum quia omnia reduci possunt ad causam efficientem, ergò. Confirmatur Conclusio: Quia illa est bona divisio, quæ fit in membra diversa, & inter se realitèr distincta, sed hæc est talis, ergò: probatur mi. tum quia in entitate inter se differunt, tum quia habent diversum causandi modum; nam materia concurret recipiendo, forma informando, finis movendo & excitando efficientem, efficiens denique dando esse, nec recipiendo, nec informando, nec movendo, ergò.

III. Et quamvis prædicta divisio bona sit & communi antiquorum placito adhærendo benè defendatur, non est tamen secundum exactas regulas divisionum, nam imprimis debet fieri in pauciora membra, ita ut si fieri potest, sit bimensuris & in magis immediata, quòd tamen hic non observatur, unde ex ultimo ordinate procedendo causam ut sic, Primò dividi posse in primam & secundam; Prima est Deus super omnia benedictus ob omnimodam independentiam in sua entitate ab ulla alia causa. Secunda verò est omnis causa creata propter maximam dependentiam à causa prima, tam benè, quoad entitatem, quam etiam quoad operationes, quæ nihil agere & causare potest, nisi Deo concitante. Causa secunda iterum subdividi potest in universalem & singularem: Universalis est, quæ ad plures effectus concurrere potest & sunt Astra, Cæli, Sol, &c. dixi ad plures, quia Causa universalis, quæ ad omnes effectus concurret, non est secunda, sed prima: singularis est, quæ tantum producit determinatos effectus, ut ignis ignem, calorem, &c. Causa singularis tertio subdividitur; in intrinsecam & extrinsecam, illa essentialitèr & intrinsecè rem constituit, tanquam pars ejus, & sic corpus & anima constituent hominem: extrinsecæ, quæ non ingreditur ad constitutionem intrinsecam alicujus rei, ut ignis, dum producit alium ignem, & universalitèr omnis causa efficiens & finalis.

IV. Causa efficiens iterum multiplicatèr dividitur: Nam alia est immediata, alia mediata. Prima dicitur illa, à quâ effectus immediate producit, ut calor à calore. Secunda verò, à quâ effectus tantum mediata producit, uti Adam dicitur causa omnium hominum, &c.

Secundò dividitur in Causam per se, & causam per accidens; Per se est, quæ ex natura sua habet virtutem producendi effectum, sic Musicus cantat, Architectus ædificat; Per accidens ea F. Amandi Hermann physica.

est, quæ licet denominetur producere effectum, ex se tamen non est ordinata ad productionem ejus, sic Musicus ædificat, & Architectus cantat &c.

Tertio in Physicam & moralem: Physica est, quæ verè per actionem influit in effectum, ita ut secundum influxum Physicum ab ipsa dependet; Moralis est, quæ quidem Physicè non influit, sed est in causa, ut alia causa Physicè eum attingat, unde judicio humano ei effectus attribuitur, sic dicitur causa moralis homicidii, qui consentit, suadet, jubet &c. alia sunt postea tales ex libera institutione hominum vel Dei, sic chyrographum causat solutionem, sacramenta gratiam.

Quartò in causam principalem & instrumentalem; Prima propria sua virtute ab ipsa egrediente effectum producit. Instrumentalis est, quæ non propria virtute effectum producit, sed per virtutem communicatam ab alio, ut se habeat purè veluti instrumentum, sic sancti faciunt miracula virtute Divina.

Quintò in causam totalem & partialem: Totalis est, quæ se sola, ad minus in suo genere, effectum producit, ut ignis applicatus ad stupam, est totalis causa combustionis ejus, quia talis est in genere causæ efficientis, licet etiam alia concurrant cum prima. Partialis est, quæ producit tantum unam partem effectus, si est divisibilis, si verò sit indivisibilis, producit totum effectum, sed non sola, sed cum concursu alterius causæ ejusdem speciei & rationis cum ipsa, ut si duo ignes simul & semel applicentur ad comburendam stupam, unde dicitur hic effectus totalitèr adhuc à qualibet dependere totalitate effectus, non verò totalitate causæ, quia non dependet ab una sola causa, sed à duabus.

Sextò potest causa efficiens dividi in liberam & necessariam: libera est, quæ positis omnibus requisitis, potest se, sine ullo impulsu spontè determinare ad agendum, vel non agendum: Necessaria est, quæ positis omnibus requisitis non potest non agere; Utraque est immanens, vel transeuntèr agens, prima talis dicitur, quòd effectum in se productum recipiat, altera verò non.

Ultimò dividitur in causam univocam & æquivocam; univoca est, quæ producit effectum secundum eandem rationem similem in entitate, ut calor calorem, æquivoca, quæ dissimilem producit.

QUÆSTIO III.

De Conditionibus ad causandum requisitis.

Plures requiri conditiones ad hoc, ut causa causent suum effectum, indubitatum est, certum namq; est, requiri frequentissimè ablationem impedimentorum, & qualitates disponentes ad formas oppositas, requiritur etiam, ut sit legitima approximatio, & denique quòd existat causa, dum causat & alia plura. De approximatione inter causam materialem & formalem

VI. Physica & moralis.

VII. Principalis & instrumentalis.

VIII. Totalis & partialis.

IX. Libera & necessaria.

X. Plures requiruntur conditiones ad causandum.

Ggg malem